

Надица Костић

Бојана Митић

Народна библиотека Пирот

maticna@nbpi.org.rs

УДК:027.53 (497.11)

027.625

DOI: 10.7251/BSCSR1807207K

УМПЕ-ЛУМПЕ У БИБЛИОТЕКАМА?

Сажетак: Предуслов постојања и опстанка библиотека несумњиво јесу корисници, међутим, пред налетом нових технологија и медија, долази до преображаја класичних библиотека. Библиотеке се све више осавремењују а услуге које пружају својим корисницима се усложњавају, што и од самих библиотекара изискује све веће знање и ангажовање, креативност и иновативност, као одговор на изазов како, у доба презасићености мноштвом понуда, сачувати или боље рећи однеговати и задржати корисника. У настојању да се отргне од традиционалног модела библиотеке и потврди као образовни, научни, културни и информациони центар локалне заједнице, Народна библиотека Пирот последњих година бележи продор у нове облике комуникације са различитом читалачком публиком. Поред тога што није прекинут континуитет у неговању оног што је раније достигнуто као квалитет, у концептима је доста тога новог и иновативног, попут тинејџерског и кутка за библиотерапију, читаонице за лица са потешкоћама у читању, манифестација *Читалачка значка* и *Фестивал стрипа*. Акцент Народне библиотеке Пирот у наредном периоду биће стављен на формирање читалачких клубова за тинејџере.

Кључне речи: културна и јавна делатност, књижевне манифестације, читалачка значка, фестивал стрипа, библиотерапија, Народна библиотека Пирот.

У ери свеопште примене рачунара и средстава масовне комуникације проблем како допрети до корисника а потом и задржати их актуелнији је но икад. Поштовање корисника и уважавање њихових потреба, љубазност и професионалност, одговорност и поверење оличени у личности библиотекара, нису сами по себи довољни. У данашње време, уколико библиотека заиста жели да придобије корисника, осим професионалног, одговорног и љубазног кадра, неопходно је да понуди и богате и профилисане фондове, електронске изворе информација,

осмишљене културне садржаје и програме. Осим прихватања нових технолошких достигнућа на путу трансформисања библиотека из традиционалних у модерне, од изузетног је значаја да библиотекари иду у корак и са културним променама, да својом креативношћу популаришу књигу и читање, да наставе са неговањем и унапређивањем културне и јавне делатности и да различитим културним манифестацијама афирмишу рад библиотеке.

Већина библиотека своју делатност обавља под сличним условима (простор, опрема, кадар, финансије), али су постигнути резултати често веома различити, толико да нас не ослобађају недоумица. Да ли у тим оствареним библиотекама заиста не постоје *Умпе-лумпе*, необични становници чудесне фабрике чоколаде Роалда Дала? У чему је тајна њиховог успеха? Вероватно одговор није један, ни једноставан. Кључне речи су: култура организације, тимски играчи, заједничка намера, јак маркетинг, сатисфакција корисника, професионалност, сарадња и партнерство.

Последњих година културна и јавна делатност Народне библиотеке Пирот бележи продор у нове облике комуникације са различитом читалачком публиком. Поред тога што није прекинут континуитет у неговању оног што је раније достигнуто као квалитет: књижевне вечери и сусрети, промоције, трибине, округли столови, изложбе књига, стручни скупови, едукативне радионице..., у концептима је доста тога новог и иновативног, попут библиотерапије, читаонице за лица са потешкоћама у читању, манифестација *Читалачка значка* и *Фестивал стрипа*, које се организују с циљем подизања читалачке свести и културе и сагледавања нових књижевних токова.

На игралишту маште

У раду Библиотеке једно је сигурно - сви корисници библиотеке су важни али се деци поклања посебна пажња. Активности које Библиотека организује не би ли деци приближила књигу и књижевно стваралаштво, морају бити пажљиво промишљене и одабране. Различитим активностима, креативним радионицама и манифестацијама Народна библиотека Пирот мотивише децу да читају и представља децје одељење као једно несвакидашње место. Кроз добро осмишљене програме Библиотека омогућује деци учење кроз забаву подстичући самосталност у истраживању и развијање креативних потенцијала.

Већ само учлањење у библиотеку добар је повод да организујемо нешто по чему ће деца упамтити свој први сусрет с библиотеком. Добродошлицу првацима сваке године пожелеле ствараоци за децу чије књиге померају границе у савременој српској литератури. Са првацима су се дружили: Раша Попов, Јасминка Петровић, Дејан Алексић, Урош Петровић, Игор Коларов, Бранко Стевановић, Гордана Тимотијевић, Добрица Ерић, Душан Поп Ђурђев, Елизабета Георгиев, Бранко Милорадовић и многи други. Сусрет са писцем уживо сматрамо да је добар начин да се Библиотека приближи најосетљивијој категорији читалаца који тек улазе у свет књига, а библиотекарски су ту да деци укажу на истинске вредности једне библиотеке. Године 2017. част да отвори XVIII Салон књига у Пироту припала је познатом књижевнику за децу Љубивоју Ршумовићу.

Ради унапређења културе говора и лепог изражавања ученика, Библиотека традиционално организује смотре рецитатора ученика основних и средњих школа. Иако у последње време све више чујемо да поезија умире и да се читаоци окрећу прози, велики број ученика - рецитатора демантује ову тврдњу. Желећи да покажу своје умеће и да путем песме изразе своја осећања, сваке године се на традиционалну смотру рецитатора пријави око педесет

такмичара. С циљем да такмичење рецитатора изведе што професионалније, Библиотека за стручну комисију бира искусне драмске уметнике, писце и рецитаторе. У улози жирија нашле су се успешне драмске уметнице као што су Паулина Манов, Гордана Симић са својом монодрамом *Тако је говорио Мика Антић*, као и свима добро познати рецитатор и писац Ратомир – Рале Дамјановић. Прошле године рецитаторе је оцењивала драмска уметница и књижевница Татјана Венчеловски, драмски уметник Драган Маринковић и писац за децу Милоје Радовић. Захваљујући смотри рецитатора Библиотека као културна установа популарише књигу и читање и оставља простора ученицима да покажу своју креативност и изразе уметничке способности и склоности.

Друга манифестација, утемељена осамдесетих и деведесетих година на изузетно популарном такмичењу за основце чији је назив задржала, али са другачијим концептом и измењеним приступом у складу са сензибилетом данашњих школараца, је *Читалачка значка*. Основна замисао је остала иста а то је развијање читалачких навика, али и критичког мишљења, способности изражавања и усвајања нових сазнања. С обзиром на то да библиотека није школа, јавна презентација знања замишљена је и спроведена као спонтани разговор о књизи. Захваљујући овој манифестацији број корисника на одељењу за децу и младе се у последњих осам година откако је *Читалачка значка* покренута удвостручио. Успели смо да пробудимо свест детета и да им докажемо да је „читање поново у моди“. Такмичари редовно бивају награђени плакетама, књигама, они најбољи и оригиналним мајицама, али највећа награда за њих је несумњиво улазак у чаробни свет књига. По окончању такмичења, сваке године се организују и сусрети с писцима и драмским уметницима. Приликом одабира писаца за децу Библиотека води рачуна да програми буду што разноврснији, интересантнији и да

подстицајно утичу на основце. Захваљујући сарадњи са школама, али и са родитељима, из године у годину се пријављује све већи број учесника. Године 2010., када је Библиотека поново покренула *Читалачку значку*, такмичило се свега 90 деце. Само осам година касније за *Читалачку значку* „борило се“ око 800 такмичара.

У оквиру Пиротског лета 2017. године организована је и радионица креативног писања, а полазници су углавном била деца, наши стари знанци са такмичења *Читалачка значка*. Најуспелији дечји радови нашли су се између корица књиге *На игралишту маите*, коју је издала Библиотека. Занимљива промоција дечјег стваралаштва одиграла се током Дечје недеље.

Пирот – град стрипа

Иновације у свој рад Библиотека уводи 2009. године када је, у сарадњи са УГ „Догматика“ (уз финансијску помоћ швајцарске организације „Златни рудник“), организовала први фестивал стрипа под називом *Пирот – град стрипа*, како би и младим генерацијама пружио прилику да се упознају са „стрип културом“ која је, сматрали смо, неправедно запостављена. Основну намеру да популарисањем стрип културе укажемо на везу између књижевности и стрипа, као и да промовишемо афирмисане и млађе стрип цртаче, фестивал стрипа је у великој мери испунио већ самим својим трајањем. У оквиру фестивала одржан је велики број трибина, предавања, округлих столова, изложби, стрип радионица, дружења са стрип ауторима. Многобројни полазници школе стрипа и учесници трибина имали су прилику да се упознају са највећим дометима српског стрипа и друже са најистакнутијим ауторима а фестивал стрипа омогућио је да се афирмишу и талентовани пиротски цртачи и сценаристи, коју су уз фестивал сазрели као уметници, успели да објаве и свој први стрип, постану признати и награђивани аутори.

Као најјава фестивала сваке године рађени су оригинални плакати са неким пиротским мотивом - шара пиротског ћилима, Момчилов град, зграда Музеја и др. Четири године фестивал стрипа пратила је и публикација - каталог у којој су, уз најновије стрипове учесника фестивала, објављивани и есеји и прикази везани за актуелне теме у свету стрипа. Поводом обележавања стогодишњице од почетка Великог рата најпознатији експонат Музеја Понишавља у Пироту *тајно оружје српског војника* - таин (војни хлеб из Првог светског рата) добио је свој стрип. Стрип је допринео и промени имица Библиотеке. Захваљујући фестивалу стрипа Библиотека је постала *видљива* великом броју младих људи, место где се дешавају занимљиве ствари.

Библиотерапија или читање је лековито

Свест о благотворном дејству читања на све сегменте човекове личности, као и жеља да позитивно утичемо на квалитет живота својих суграђана, подстакнуће библиотекаре пиротске Библиотеке да од 2015. године озбиљније приступе примени библиотерапеутских метода у раду са корисницима. Радионице намењене члановима различитих удружења (*Жене југа, Тернипе, Феникс и Темитанка*), али и тинејџерима, прилика су полазницима да кроз разговор и дружење проговоре о омиљеним писцима и књигама, али и сопственим проблемима, стрепњама и дилемама. Читање и књига често могу бити пут(оказ) ка отклањању проблема са којима се корисник суочава.

На позајмним одељењима Библиотеке су постављене кутије у које посетиоци могу да остављају своја писма, да би их приликом наредне посете сачекали одабрани наслови књига. Уколико нису, из неког разлога, у могућности да посете библиотеку или преферирају другачији вид комуникације, ту је biblioterapija@gmail.com. Укаже ли се потреба за тим, тражена литература доставља се и на кућну адресу.

Стални сарадници библиотекара на овом пројекту су педагог и психолог, који имају консултативну улогу.

„Све што сте одувек желели да кажете о књизи, а нисте...“

У оквиру проширења библиотечких услуга, Интернет је постао доступан свим члановима Библиотеке, отворена је електронска читаоница, библиотека за лица са потешкоћама у читању, библиотерапеутски кутак и библиотека за младе. Међутим, искуство показује да деца, притиснута школским обавезама, све мање имају времена за књигу. Са узрастом опада и њихова заинтересованост да учествују на смотри рецитатора и на такмичењу *Читалачка значка*, тако да је наредна активност Библиотеке управо усмерена ка ученицима завршних разреда основних школа и средњошколцима, који воле да читају и заинтересовани су да ту љубав поделе са вршњацима, будућим посетиоцима књижевних дешавања у Библиотеци. У плану Библиотеке је да оформи читалачки клуб под слоганом *Све што сте одувек желели да кажете о књизи, а нисте...* на чијим састанцима и радионицама би се разговарало о делима савремене али и класичне књижевности. Идеја читалачког клуба темељи се на сазнању да читалачка и критичка рецепција показује да дело стално добија новија значења и тумачења, те да ниједно дело није исцрпљено пруженим тумачењем и ниједан писац и његово дело нису исцрпљени као тема. Чувени француски књижевни критичар и историчар Иполит Тен рекао је да и на дну најкраће лирске песме лежи читава филозофија природе и живота. Књижевно дело је отворено и садржином и формом у скоро свим елементима и стално провоцира различитим значењима, погледима и ставовима. Чланови клуба моћи ће да изразе своју креативност могућом драматизацијом дела или његовом стрип верзијом.

Читалачки клубови су нешто што је права реткост, а њихов циљ је да промовишу креативно читање и утичу на креативно размишљање. На тај начин бисмо васпитавали укус младих и утицали на опште подизање културне свести. Чланови и чланице групе имали би прилику да своје најдраже књиге представе другима – преко Интернета, у школи, библиотеци, на неком другом месту.

Поред основне делатности, библиотека својим ангажовањем треба да постане алтернатива тривијалним садржајима који нам се свакодневно намећу. Да би библиотека остала присутна на културној сцени неопходно је континуирано информисање јавности о врсти услуга које пружа, скретање пажње на квалитет садржаја, што библиотеци обезбеђује промовисање културне и јавне делатности али и сарадњу са образовним и установама културе која може бити разноврсна. Чување културе једног народа умногоме зависи и од рада и програма једне библиотеке. Библиотеке као информациони и културни центри нису само просторије за чување књига, оне су и верни чувари културног идентитета, чији је задатак да културни свет боје на један несвакидашњи начин.

Литература

1. Костић, Надица, Алексић, Нарциса. „Шта све (не)чинимо да бисмо повећали ниво библиотечких услуга“. У: *Библиотечке услуге: зборник радова са Дана матичних библиотека Србије 2008 Библионет*: стр. 171–177.
2. Костић, Надица. „Читалачка значка и Фестивал стрипа – пустоловине које трају“. *Библиотекар* год. LV, бр. 1–2 (2013): стр. 241–250.
3. Костић, Надица. „Прича о фестивалу стрипа или стрип као део одрастања“. *Крагујевачко читалиште* год. XX, бр. 39 (2015): стр. 15–16.

OOMPAS-LOOMPAS IN LIBRARIES?

Abstract: The prerequisites for the existence and survival of libraries undoubtedly are users, however due to the onslaught of new technologies and media it comes to the transformation of classical libraries. Libraries are becoming more and more modernized and the services they provide to their users are becoming complexified, which requires from the librarians themselves more knowledge and engagement, creativity and innovation as a response to the challenge of how to preserve, or better to say breed and keep the users in the time of overloading with lots of offers.

In an effort to break away from the traditional library model and prove itself as an educational, scientific, cultural and informational center of the local community, the Public Library Pirot has begun to penetrate into new forms of communication with diverse audience of readers in recent years. Besides the fact that continuity in what has been achieved as quality has not been interrupted, the concepts are much new and innovative, like teenage corner and the corner for bibliotherapy, reading rooms for people with reading disabilities, "The Book Reader Activity badge" and "The comics festival". The focus of the Public Library Pirot in the upcoming period will be the formation of reading clubs for teenagers.

Key words: cultural and public activities, literary manifestations, the Book Reader Activity badge, comics festival, bibliotherapy, the Public Library Pirot.